

HLEDÁNÍ NOVÉ FILOLOGIE S POMOCÍ UZPŮSOBENÉ TEORIE MODALIT A TZV. KORPOREALITY

Vladimír Franta

filolůg a publicista na voľnej nohe

Abstrakt: Předkládaná práce zkoumá perspektivy „nové“ filologie, pro niž zásadní význam hraje její mezioborový charakter. Jazyk a literatura se chápou jako složitý komplex jevů, který si zaslouží být zkoumán v široké spolupráci například s biologií a medicínou, které mohou do procesu vnést přímou aplikaci moderních zobrazovacích metod. Je důležité, aby si „nová“ filologie udržela pozici koordinujícího oboru, který bude provádět finální interpretaci. Je třeba, aby si filologie položila nové otázky na pozadí dramatických změn v Evropě. Filologie je jednou z věd, která pomáhá potvrzovat člověku jeho identitu. Daná práce vybízí k novému pohledu na roli lidského hlasu a proces mluvení, které umožňují jedinci prožívat svět skrz vlastní tělo. Disciplína, která by tak složitý úkol mohla zvládnout, by se mohla odrazit od přizpůsobené teorie sémiotických modalit, což je v textu dále vysvětleno.

Klíčová slova: nová filologie, teorie sémiotických modalit, korporealita, mezioborová spolupráce, filologická identita na pozadí změn v Evropě, filologické vyhlídky v rámci budoucích prognóz týkajících se oboru

Abstracts: This paper focuses on the interdisciplinary challenges and prospects that the “new” philology might be faced with in contemporary Europe. The language and literature are understood as a difficult complex of phenomena and should be approached accordingly to that. New philology has to cooperate with the diverse disciplines such as medicine. Modern imagining methods could be beneficial for linguistic aspects of the philological research. If the “new” philology considers data from external sources as relevant, then it should always interpret them first. This could help to preserve the self-identity of the discipline. The human voice together with the process of articulation enables to perceive the surrounding world physically by individuals. The key answer to the question on human Self and its nature lies deep inside the realm of linguistics and philology. The new linguistics should be based on the theory of semiotic modalities. This theory fits well to contemporary philological demands.

Key words: new philology, theory of semiotic modalities, corporeality, interdisciplinary cooperation, philological identity in the European context, philological prospects viewed by the philological discipline itself

Každá generace v jistých klíčových fázích řeší svou identitu. Tento problém se vztahuje na jednotlivce, na společnost či na celý filologický vědní obor. Daný fenomén má své vnitřní i vnější příčiny a je bezpochyby věcí přirozenou.

Otázkou je, jak efektivně a systémově správně se ten nebo jiný subjekt vyrovnává s úkolem sebepotvrzení. Zůstává důležité, jak koriguje své jednání, kterak interpretuje situačně-podmínkový rámec. Po kognitivních aktech uvědomění a pochopení by měla následovat strukturně-systémová rekonfigurace, umožňující adekvátně odpovídat na aktuální výzvy doby. Ve výše popsaném principu nehledejme nic jiného než dobře známou evoluci, v našem případě pak tu její část, kterou člověk bezprostředně usměřňuje svou uvědomělou činností a která je odrazem jeho intelektuálních výkonů. Takto by se dala následující úvaha uvodit za obvyklých okolností. Vzhledem k současným politickým a demografickým změnám v Evropě, vzrůstající xenofobii, problém sebeidentifikace získává obzvláště důležitý význam, snad i životně důležitý.

Z diachronního hlediska je zajímavé, že zaběhnutá disciplína by nikdy neměla ztratit vědomí své vlastní kontinuity. Vždy by měla umět dohlédnout na svůj vlastní začátek. Měla by mít svůj vlastní „reminiscenční kuffík“ se sebe potvzovacími atributy. V opačném případě by po čase vznikaly deriváty prvotního oboru, které by nemusely mít nic společného s původním projektem: dobře to vidíme v technických oborech – kdy například Hi-tech odborníci a) nemusejí být obeznámeni s tím, jak by stejný úkol řešili jejich předchůdci za pomoci dnes již „zastaralých“ postupů b) nemusí znát detailní princip fungování dílčích segmentů, na jejichž syntetickém celku svým dílem participují.

Na rozdíl od technických věd je situace s filologií zřejmě o něco komplikovanější, protože nedohlédneme na počátek objektu, který se studuje... Dá se třeba předpokládat, že se nám nedochovaly, nebo nebyly dosud objeveny, zdaleka všechny existující písemné památky. U řady starších dochovaných zas může být sporná jejich autenticita. Vzpomeňme na spor o rukopisy, *Ossianovy zpěvy* či naprosto kolosálního významu *Donatio Constantini ad Silvestrem I papam*. Jiné artefakty zas ztrácí na srozumitelnosti, protože se od dob jejich sepsání již příliš změnilo. Dokázal by dnes běžný čtenář pochopit vyňatá slova z dobou podmíněného sovětského tisku jako „Dazdraperma“ (Да здравствует первое мая), „Lagšmivara“ (Лагерь Шмидта в Арктике) či „Lačekamora“ (лагерь челюскинцев в Карском море) a jiné? Konečně také: poněvadž jsou literární díla částečně výsledkem subjektivismu (řada autorů tvoří, aniž ví přesně, jak to dělá, zvládnutí zákonů poetiky nám nezaručuje, že se staneme úspěšnými básníky...), nezbyvá než se nadčasově legitimně ptát po podstatě („nové“) filologie. Nezbyvá než se dál snažit delimitovat tuto disciplínu a pokusit se určit, jaký je její současný areál.

Kromě pohledu zpět, krom zodpovězení fundamentální otázky co je vlastně filologie „per se“, je důležité zvážit také výhled do budoucna. Měly by se podniknout perspektivní prognózy. Bylo by to výhodné pro podchycení úspěchu v různých re/akreditačních řízeních. Současná situace v humanitních vědách je taková, že se dost často dovoláváme „kořenů“. Můžeme si být však jisti, že když

si například koupíme *Rukověť slovanské paleografie*, že narazíme na doposud nerozřezané listy? Dovolávat se počátků (kontinuity) je jistě správné, ale pokud by se tento aspekt paradoxně zdůrazňoval tak, že by doslova hypertrofoval, povede to k odtržení od stávající reality a mohlo by to humanitní vědy poškodit. Tedy i filologie by tím mohla být devalvována.

Verzatilní polyhistoričnost nestorů jazykovědy a filologie je z našeho hlediska ohromující, zejména jejich píle, konzistence a soustředěnost. Jenže je tady něco, co nelze přehlédnout. Oním faktorem je prudký rozvoj komunikačních technologií – tzv. nových (digitálních) médií. Tento boom vyvolal rozptýlenost informací. Spojit konce s konci na straně uživatele (recipienta) stává se nelehkým úkolem. Skoro se zdá, že se aktualizuje poselství strukturalismu. Opět se stává aktuální úvaha, zda ovlivňuje obsah formu, nebo zda forma determinuje obsah? Odpověď budiž synkreticky ambivalentní. Oboje platí současně. Obousměrnost jevů, jejich absolutní provázanost je další zcela přirozenou věcí, jejíž respektování bohužel ústí do nekonkrétnosti. Musíme se doslova smířit s tím, že nás obklopují jevy, které jsou logicky neuchopitelné, protože jejich povaha je špatně ohraničitelná. I takovéto fenomény vystupují mezi předměty zájmu „nové“ filologie. Jsme svědky synchronního překrývání jevů i s jejich vlastnostmi. Tento proces se v čase vyvíjí. Například význam jednotlivých slov je nestálý. Předtím než pojem a jeho materiální vehikulum ve své původní podobě „odumřou“ (opustí slovní zásobu), procházejí morfologickou i sémantickou transformací. Stejně je to s veškerými níže i výše stojícími kategoriemi. Všechny se mihají v toku času a metamorfují se. Určitá „nedefinovatelnost“ pozorovaného objektu, jak to známe například z kvantové fyziky, je dána tím, že jakékoli ulpění na jedné z podob pozorovaného předmětu ten samý předmět olupuje o zbytek jeho projevů. Je to, jako bychom chtěli celovečerní film analyzovat z jednoho jediného filmového políčka, nemluvě dále o nominální povaze tohoto políčka – máme na mysli materiál, z něhož je tento selektovaný fragment vyroben. S rostoucí snahou o přesnost dopouštíme se velkého zkreslení. Proto při definování „nové“ filologie je třeba dobře posoudit kýžený cíl, reformulovat otázku. Východiskem nemá být ani fatální reanimace agnosticizmu. Čtenáři SCI-FI dobře znají fenomenální odpověď počítače ze *Stopařova průvodce galaxií*. Na otázku týkající se smyslu života stroj po celých generacích poskytl lidstvu podivnou odpověď. Odpovědí je číslovka 42. Tato ikonická citace knihy natolik vešla ve známost, že i vyhledávač Google odpovídá na dotaz formulovaný dle textu Douglase Adamse („The answer to life, the universe and everything“) číslovkou 42. Autor tím naznačuje, že je důležitá sama otázka, že nemáme zapomenout, na cože jsme se to vlastně ptali. Při etablování „nové“ filologie je klíčové, z jakého okamžiku a kterým směrem se díváme, kdo má být konzumentem výsledného produktu, má-li ten sloužit nejen pedagogickému procesu, ale vytváření jistého klima, které by zvyšovalo spotřebu sofistikovaných literárních produktů.

Často uváděný sémiotický model vypadá následovně: Někdo – Někomu – Něco – Sděluje. Charles S. Peirce zpřesňuje, že význam sdělení je dán kompetencí vnímatele. Lze proto konstatovat, že veškerý smysl filologie i sofistikováním literárních děl je křehká (synergická) konstrukce. Není nijak apriorně stabilní (viz dekonstruktivismus). Jak bylo řečeno úvodem, Evropa prochází v současnosti dříve nepředvídatelnými demografickými změnami. Již nyní se hovoří o tom, že Starý svět už nikdy nebude tím, čím býval doposud. Samuel P. Huntington v knize *Sřet civilizací* doslova říká, že kolize kultur moderních časů je a bude vyvolána náboženskými frikcemi; každé náboženství řeší fundamentální problém veškerého bytí. Militantní islám sugeruje, že není knihy kromě Koránu. Ostatní „knížky“, i kdyby se nakrásně týkaly islámu, musejí být pro nadbytečnost zničeny. V Kosovu byly po vytlačení Srbů z regionu zničeny pravoslavné kostely (i s jejich „knížkami“). Proto je důležité uvědomit si, komu sdělujeme naši současnou vizi, resp. kdo se s ní bude za pár let zabývat. Ten samý Huntington již dávno zdůrazňoval nebezpečí islamizace vysokých škol. Zatím nechceme předbíhat, ale již nyní tušíme, že „nová“ filologie zřejmě nemůže být odtrhnuta od politiky. Možná že nás čekají časy nových národních obrození a otázka „nové“ filologie transgreduje zónu čistě formální.

Význam „nové“ filologie je širší, než by se na první pohled mohlo zdát. Tento článek pléduje za to, aby „nová“ filologie vycházela primárně z evropské (křesťanské) sociokultury s přirozenou snahou poznat „všechno odlišné“. Měla by se zohlednit neurokognitivní a korporeální stránka věci, protože „literárně vzdělaný člověk“ daleko více extenzivně „fyzicky cítí“ povahu svého pobytu na světě. Svůj život-personalizaci vnímá aktuálně psychosomaticky tak, že prožívá směrem za svůj viditelný časoprostorový horizont, ať už do minulosti nebo budoucnosti. Mělo by dojít na aplikace moderních technologií medicíny a biologie, které studují (za pomoci metod technických) člověka jako biologický druh i jako systém fyziologických soustav. Jak je to myšleno budiž demonstruje následující příklad. Na jedné straně je to slabikář, který integruje malé dítě do světa lidí (proces iniciace). Na druhou stranu jsou to brožury s nejrůznějšími (textovými) cvičeními pro pacienty po hemoragických příhodách, které je udržují v integrovaném (i logopedicky) zdatném stavu tak, aby tito nepozbyli schopnost si sami sebe uvědomovat, aby nepoztráceli své dříve v životě osvojené mentální a komunikační schopnosti. Uvažme, že postavy malých dětí i nemocemi stížených starců „nad hrobem“ jsou předobrazy literárních děl. Jsou to polární extrém, mezi jejichž mezními body probíhá kulturní život člověka, jenž má smysl potud, pokud je jeho *příběh* společensky sdělován (sdílen), prožíván, tím pádem realizován. Člověk zkrátka nejenže žije svůj život, musí o tom také s někým hovořit (psát, číst...). Nejlépe s tím, kdo mu rozumí. Musí to vše být v kódu jasně určeného kulturního prostoru. Potlačování uvedených izotopií („stabilizujících kotev“) vede k vykořeněnosti (osobní, skupinové či společenské depersonalizaci).

Jestliže je literatura život sám, život zakódovaný do písmen (s trochou nad-sázky si vybavme kombinace nukleových bází vyjadřovaných písmeny), jestliže se v některých kulturách u soudu přísahá na Knihu knih (Bibli) a jiné kultury pro neznalost Koránu své oběti dekapitují, a to vše se odehrává v celoplanetárním on-line režimu (hyper reality show), vidíme zřetelně, že žijeme v éře, která nemá v historii analogii. Je to rozhodně dáno globalizací, kdy se následky dostávají rychle a mají plošný charakter. Význam „nové“ filologie může být tudíž epochální ve smyslu nejen rozvoje oboru, nýbrž i prostého zachování dosaženého stavu, k němuž naše kultura po celých staletích směřování dokázala dojít.

Tento článek je zamýšlen jako určitá opozice k současným trendům v kultuře, které našly inspiraci v magickém realizmu nebo ve filozofickém idealismu či spiritismu (člověk pokud neví, zavolá do TV věštce a celý národ poslouchá radu...). Přetechnizovaná společnost se odreažovává na triviálních hrách v mobilních aplikacích, masová kultura tenduje k fantasy mysticismu (v praxi to vede k neschopnosti vnímat reálná fakta). Typickým příkladem je literatura o Harry Potterovi (platí zde kouzla a čáry), určená nejen dětskému čtenáři. Řada dospělých lidí vede herní virtuální život a půjčuje si finanční prostředky na nákup atributů pro své virtuální (pohádkově-fantaskní) avatary. Adolescenti tráví denně hodiny na sociální síti. Tištěná média mají konkurenci v interaktivním audiovizuálním rozhraní, kde často narážíme na zkreslované, účelově krácené verze původních předloh (nebo na jejich parodické perifráze na každý způsob). Ty všechny jsou obaleny vrstvami komentářů na vláknech diskuzních fór, jimž vládne nezřídka nevybíravý až emotivně vulgární jazyk (zajímavé je sledovat vznik paralelní ruské gramatiky, jak se dere k životu v kyberprostoru).

Úpadek vkusu (estetických potřeb a nároků) spolu s demagogickým překrucováním, jsou výslednicí jednak nezpracovatelnosti velkých informačních objemů, ale také obyčejnou manipulací, která vyplývá z informační války. Ať je to jakkoli neuvěřitelné, informační válka je v plném proudu a odehrává se v médiích ve zvlášť zostřené podobě. Vše výše uvedené bezprostředně souvisí s vědomím identity (s potřebou a zápasem o to nějakou identitu mít).

O identitu jistě při konstituování „nové“ filologie jde. Kdyby byla tato identita podkopána nebo ztracena, pozbyde smyslu potřeba „nové“ filologie. Následující pasáže jsou inspirovány sémiotickou teorií modalit, jejíž princip lze extrapolovat do sféry „nové“ filologie.

„SMĚT“

Jednou z funkcí jazyka a literatury je funkce apelativní. Dovídáme se, co se sluší a patří, případně, co se smí. Informace, že něco „je dovoleno“ je významným faktorem ve vývoji jedince i společnosti. Je to jeden z ustavujících determi-

nantů kvality života. Politické zřízení a celkový životní styl se určitě budou lišit v těch společnostech, jež se primárně soustředí na to, co se smí. Zcela opačná by byla společnost veskrze primárně zaměřena na to, co se zejména nesmí... Připomeňme dobový vtíp ze stalinských časů: „*Советский строй напоминает автобус – Один управляет, половина сидит, другая стоит и трясется.*“ (Sovětský režim připomíná autobus – jeden řídí, polovina sedí, druhá stojí a třese se.) Vzhledem k povaze filologie jako takové a tomu faktu, že ke své práci nepotřebuje cyklotron (tedy extrémní finanční prostředky na provoz), modalita „smět“ by zde mohla být chápána spíše jako vnitřní regulační prvek, který filologie sama na sebe uplatňuje a více méně záleží na ní, co sama sobě povolí, kterým směrem se dobrovolně vydá. Jestliže změny v Evropě naberou na intenzitě a „smět“ se změní v „nesmět“, potom nebude existovat nic jako oficiální filologie, což by byla situace pro obor kritická. Zde se chce podotknout, že realita může být daleko horší, než by se optimistům mohlo zdát, je-li pravda, že například Kyjevská vláda tvrdě určuje, podle kterých učebnic se má učit a dle kterých se učit nesmí (na oficiální Ukrajině se nesmí učit dle rusky tištěných médií). Fakt je závažný, neboť politika Kyjeva má doposud oporu v Evropě, která, jak se zdá, v tomto bodě necítě pro sebe žádný doposud větší problém. Pokud myšlenka slovanství do našich časů „selhávala“, pak se zdá, že jsme v periodě jakéhosi „antislavismu“. Například v Pardubicích se na filozofické fakultě učí slovenské jazyky, kterými hovoří členské státy EU, což je dokonce považováno za relevantní kritérium.

„UMĚT (VĚDĚT)“

Kategorie umět vystihuje armamentárium dovedností a nástrojů, jimiž daný obor disponuje. „Nová“ filologie by se měla profilovat jako hraniční obor. Jestliže již víme, že mentální procesy (například během čtení či mluvení, či během prožívání při těchto aktivitách) jsou „vidět“ pomocí moderních zobrazovacích metod, potom se otevírají netušené obzory filologii. Nové možnosti se zpředmětní za předpokladu, že ve spolupráci s medicínou, filosofií atd., „nová“ filologie nastolí okruh zcela nových otázek, které komplementárně doplní rozsah těch tradičních, které jsme zdědili z osmnáctého, devatenáctého století, potažmo z antiky. Filologie s lingvistikou budou moci využívat poznatků (nástrojů) zdánlivě zcela nepříbuzných oborů, ze kterých vyplyne benefit opět pro celý klastr oborů včetně „nové“ filologie. Výsledky výzkumu s účastí filologie by se mohly promítnout například do aplikované psychologie a obráceně. Vezměme si osoby s depresí. Nikdo z expertů z oblasti exaktních věd je přes noc neučiní „šťastnými“ bez vedlejších účinků. Trpící depresí většinou po beletristické knížce nebo po příběhu zprostředkovaném jiným médiem jen tak nesáhnou. Přitom právě zde by mohl vězet „an-

tropologicky prověřený klíč“ k vyřešení jejich problému. Neučiní tak pro nefunkčnost vlastní volní složky či pro prostý nedostatek vlastních „fyzických sil“. Konečně řada psychologů komentovala literární postavy jako psychofyzické prototypy (například C. G. Jung či Vl. Levi) a s profilem svých pacientů je dávala do vztahu. Na tomto poli zkrátka existují souvislosti, které volají po hlubším bádání. Vyjádřeno jednotou formulí: „*Cogito et sentio, ergo sum.*“

„CHTÍT (PŘÁT SI)“

Složka „Chtít“ vyjadřuje čiré přání, které je symbolem a) nespoutané tvůrčí licence b) abduktivního myšlení. Abdukce metaforicky spojuje nespojitelné, čímž se zajišťují podmínky pro revoluční, a proto významný, pokrok „skokem“. Ten pak může významně posunout celý obor. Velmi věčná je otázka: O co má usilovat „nová“ filologie? Co má chtít. Jaké je klíčové slovo. Kam ukazuje vích? Pro ilustraci si můžeme vzpomenout, že existují takové domény hraničních přístupů, jakými jsou logoterapie, arteterapie, teatroterapie, jež za dominující disciplínu považují nikoli filologii, nýbrž psychologii. Psychiatrii, která filologii také částečně „mluví do řemesla“, doplňuje působení vzpomenutých tří oborů farmakologickou léčbou, čímž se navíc ovlivňuje chemie organismu doslova na druhou a narušuje se příčinnost v lidském prožívání. Přitom původ zmiňovaných disciplín leží kdesi ve starověku v jednom bodě. Tudíž se nabízí další z řady otázek, zda by nebylo lepší předcházet problémům člověka moderní doby tím, že by se zvyšovala kvalita jeho přirozené kultury tak, aby chemie jeho tělních soustav byla od počátku ve zdravé rovnováze. K tomu může přispět „nová“ filologie sama za sebe i na široké frontě spolupráce s dalšími obory. Interkonektivita, styčné body a měřítko kompatibility se mohou stát tématem diskuzí konferencí, pokud tomu tak již nějakou dobu není.

„MUSET (MÍT POVINNOST)“

Co se „musí“ nás vrací rovnýma nohama na zem. Názor psychiatra Davida (bývalého ministra zdravotnictví) je ten, že filolog nemůže psát o depresi, poněvadž není dostatečně vědecky proškolen. Co na to může namítnout filolog? Snad jen to, že netušil, že depresi vynalezli psychologové. Jinými slovy bychom měli přehodnotit například Dostojevského, co si to vlastně dovolil, že část svých námětů orientoval doslova psychologickým směrem. Kategorie „muset“ je oktrojování pravidel, vytýčení mantinelů, rozdělení pravomocí, rozdělení témat, rozhodování o tom, o čem se psát bude a o čem nikoli (i kdybychom k tomu měli co říci). Kategorie „muset“ je velkou výzvou pro „novou“ filologii. Je to zápas, do

kterého musí nastoupit ve výtečné formě, musí dokonale vědět, co reprezentuje a co zejména chce reprezentovat do budoucna.

Název článku slibuje podívat se na lingvistickou část šířeji chápané „nové“ filologie z úhlu, který se nazývá korporealita. Má se tu na mysli nikoli jen posturologie, proxemika a jiné aspekty neverbální komunikace (prozodicko-kinetického komplexu), ale jakýsi „vlastní“ vnitřní „pocit“ účastníka všech těchto procesů tak říkajíc – zevnitř. Jedná se o pocit vtělení, vlastní personifikace, pocit osobního jáství, které je dáno nejen objektivními fyzickými dispozicemi tělesně prožívanými: vybavme si veškeré receptory vnějších či vnitřních analyzátorů. Některé z nich bychom našli na mluvidlech, konkrétně na jazyku, tvrdém patře. Není nezajímavé dát si do souvislosti některé idiomy, které komentují okamžité psychické stavy mluvčích (literárních postav) a které se přímo týkají vnímání chuti! Tímto se chce znovu a zas dokázat celovztažná (holistická) provázanost jevů, kterou by měla stále zohledňovat a zejména využívat „nová“ filologie.

Prvními příznaky neurologických poruch bývají typické poruchy řeči, ať už v rovině sémantické či foneticko-fonologické. Společný výzkum fonetiků a informatiků by mohl přinést ohromné výsledky. Strojový překlad, komunikace hlasem se strojem, vyhodnocování zdravotního stavu na základě hlasové stopy, znamená zcela konkrétní aplikaci, na které se „nová“ filologie některými svými daty může podílet (kvalita obsahu logické informace souvisí i s tím, jak je akusticky pronášena, artikulována). Teorie informace a komunikace se nemůže obejít bez filologie. Bylo by škoda, aby se „nová“ filologie nechala vyšachovat, když si může vrátit ne-li jedno z předních míst mezi disciplínami nejen humanitními. Povaha jazyka, písemné kultury se přece týká i exaktních a technických věd (už jen vynález knihtisku ospravedlňuje poslední úvahu). Ale zpět ke korporealitě!

Každý člověk rozpoznává své okolí podle takzvaných izotopií. Jsou to nejtálejší pozorovatelné fenomény nejrůznější povahy. Co by bylo platné, kdybychom žili v cizině, kde by k nám hovořili například naším rodným jazykem, ale s naprosto netypickým, vlastně cizím přízvukem. Přízvuk vlastní řeči (respektive intonace mateřského jazyka), je jedním z izotopů (izotopií), jakousi psychickou kotvou, která vytváří část referenčního rámce, skrze který se porovnáváme se světem, skrze který chápeme normál i jakoukoli deviaci od tohoto normálu. Můžeme si všimnout, že každý konkrétní jazyk je vybaven poněkud odlišnými gesty. Buť se zdají být podobná, mají různou rychlost a rozsah realizace, mají také různou frekvenci výskytu a jinou měrou doplňují sémantiku verbálního sdělení. Totéž se týká každé jednotlivé hlásky, řečeno zcela konkrétně: Například každá hláška „R“ má různou podobu v odlišných jazycích. Můžeme rozlišovat jiný počet kmitů (vibrací) u španělského „R“ a českého „R“. Tato hláška má jiný stupeň slabikotvornosti v různých jazycích, nemluvě o koartikulačních změnách v rámci jednoho jazyka či jednoho konkrétního mluvčího v různou fázi jeho

života (v návaznosti na jeho momentální zdravotní a psychicko-emočně-afektivní stav). Každá konkrétní varianta „R“ má svoji přesnou lokalizaci v dutině ústní i v závislosti na anatomických zvláštích jednotlivých mluvčích. Stačí, aby v dutině ústní došlo ke změně (umělý chrup a jiné), aby se kvalita hlásek změnila i pocit původního „komfortu“ při jejich artikulaci. Četnost výskytu hlásek pak vytváří jakousi hmatovou mapu zejména z hlediska lokalizace artikulace. Každý jazyk má svou vlastní „mapu“. Jazyk jako sval se tak dostává do pozic, které jsou netypické v jiných jazycích u cizích mluvčích, když porovnáme jiné jazyky s češtinou atd. Z toho lze sumovat, že prožívání a citění vlastního procesu mluvení má jiný vnitřní hmatový prožitek v různých jazykových kulturách, ba dokonce u jednotlivých mluvčích v jednom jazyce. Dá se zde zkoumat stupeň stejnosti či jinakosti u různě selektovaných kategorií dle lingvistických, tělesných a dalších kritérií. Celá skupina interiorizovaných fyzicky prožitých (prožívaných) zážitků pak konstituuje vlastní „Já“ (Ego) jakožto nejen abstraktně-intelektuální koncept, ale především jako biologický, hmatatelný, měřitelný základ každé mladé či věkem zkušené osobnosti. Přesah do složitých somaticko-psychických zážitků je už „jen“ nadstavba právě popsané primární báze. Tím vším se chce ukázat že „nová“ filologie nemá o svůj záběr vůbec nouzi, jsou teritoriální vody, v nichž lze plout vstříc pochopení nových souvislostí, to vše na cestě za poznáním podstaty člověka. Je to ona podstata, o které člověk člověku tak rád (literárně) sděluje své poznatky a pocity.

Smyslem „nové“ literární vědy by měla být úmyslná rekonfigurace základních problémů, aby se lépe odpovědělo na technologické nároky moderní doby a aby se lépe vystihla komplexita člověka, jakožto uživatele, (tvůrce?) jazyka a jakožto tvora, který dává své řeči tvar, jenž promlouvá k celým dalším generacím. Tvar myšlenky je zároveň identitou, která propůjčuje bytí člověka smysl. „Nová“ filologie zde hraje dvojí roli. Zkoumá stav věci a zároveň pomáhá stimuloval nabídku i poptávku po sofistikovaných filologických produktech nejrůznějších žánrů a funkcí.

PhDr. Vladimír Franta, Ph.D.
(filolog na volné noze – freelancer)
Dr. Janského 1091
252 28 Černošice II., okr. Praha-západ
Česká republika
vladimir.franta@gmail.com